

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТУ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

Міленіна М.М.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО СКЛАДАННЯ ПРОГРАМ З РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ
ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Київ 2015

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту обдарованої дитини
НАПН України (протокол № від 10 від 28.10.2015 р.)*

Рецензенти:

Аніщенко Н.В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу діагностики обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України

Бігун Н.І., кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології НПУ ім. М.П. Драгоманова

Міленіна М. М. Методичні рекомендації щодо складання програм з розвитку обдарованих підлітків засобами інформаційних технологій. – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2015.

Методична розробка, посилаючись на інформаційні матеріально-технічні умови реалізації навчального процесу, пропонує методи, методичні прийоми, форми та алгоритми складання програм з розвитку обдарованих підлітків. Запропоновані методичні рекомендації окреслюють основні принципи та вимоги до формування програм з розвитку обдарованості засобами інформаційних технологій, містять психологічні поради щодо впровадження реалізації навчального-виховного процесу з обдарованим підлітками в Інтернет-середовищі, пропонують приклади колективної та індивідуальної стратегії розвитку обдарованості підлітків через реалізацію програм засобами інформаційних технологій.

Для вчителів середніх загальноосвітніх шкіл та спеціалістів, що працюють з обдарованими дітьми у позашкільних навчальних закладах.

ВСТУП

1. Організація роботи з підвищення рівня соціалізації та розвитку обдарованих підлітків засобами Інтернету.
2. Цілі та завдання програм розвитку обдарованості засобами інформаційних технологій.
3. Технології розвитку обдарованості підлітків засобами Інтернету.
4. Застосування інформаційних комп'ютерних технологій в корекційно-розвиваючому навчанні.

Література

ВСТУП

Інформаційні комп'ютерні технології посіли першість серед перспективних засобів корекційної та розвиваючої технік роботи зі школярами. За основу використання ІКТ в українській педагогіці взято базові психолого-педагогічні засади та методичні розробки, створені Л.С. Виготським, П.Я. Гальперінім, В.В. Давидовим, А.В. Запорожцем, А.Н. Леонтьєвим, А.Р. Лурія, Д. Б. Ельконін та ін. Українські та зарубіжні дослідження з царини застосування комп'ютера в навчальному процесі переконують не лише в їх можливості й нагальності, а й наголошують на особливій ролі комп'ютера при розвитку інтелекту, мовлення, соціальних навичок й особистості дитини загалом (С. Новосьолова, Г. Петку, І. Пашеліте, С. Пейперт, Б. Хантер та ін.) [3].

Справді, комп'ютер, маючи величезний потенціал розвивальних та розважальних можливостей, має суттєвий вплив на школяра, але, як і будь-який технічний винахід, він не є самоцінним, і лише при взаємодії з вчителя, школяра та комп'ютера можна отримати позитивний результат.

ІКТ входять до когорти ефективних засобів навчання, дедалі частіше застосовуються в українській педагогіці. Останнім часом ведеться гаряча дискусія щодо наповнення, форм та методів спеціального навчання та критерії професійного мислення спеціалістів. Будь-яка задача навчання, спрямованого на розвиток, модифікується в проблеми методу, створення обхідних шляхів навчання, що сприяли б досягненню максимально успішних показників у розвитку школяра з порушеннями мовлення.

Сучасне суспільство відчуває потребу в творчих особистостях, що в змозі мислити незалежно, ухвалювати нестандартні рішення, трансформувати знання в різних галузях до реалій дійсності, що постійно змінюються, прогресивно вдосконалювати суспільну інфраструктуру із використанням новітніх технологій, а відтак реалізація потенціалу здібних школярів є надактуальним завданням сучасної педагогіки. Головна мета новітньої освітньої діяльності – запровадження дієвих методичних засобів, інструментаріїв пошуку, наочності, розвитку, виховання та самовдосконалення обдарованих особистостей.

1. Організація діяльності з підвищення соціалізації та розвитку обдарованих підлітків засобами Інтернету

Обдарований школяр потребує такого підходу, який обумовив би розвиток креативного мислення, незалежної та проактивної позиції в навчальній діяльності, а також уміння шукати та опановувати нові знання.

Відтак застосування ІКТ у навчально-виховному процесі у контексті сьогодення стає актуальною потребою, адже ці технології надають можливості ускладнити зміст матеріалу, розширити та збагатити обсяг теорії, сприяють опануванню школярами індивідуальних завдань, запровадженню наукової дослідницької, розвідницької, експериментальної, пошуково-проектної діяльності, надають умови для реалізації вроджених обдарувань особистості. На нашу думку, особливо важливим є те, що ІКТ у поєднанні із сучасними освітніми технологіями формують ефективний інструментарій розвитку мислення здібних школярів.

За Л. Виготським, навчання є ефективним у тому разі, якщо особистість забезпечена можливістю реалізовувати вроджений творчий потенціал через діяльність, що є цікавою для неї. Однак за умов обмеження уроку в часі, через надмірний обсяг матеріалу подекуди вчителю надто складно запровадити диференційований, і до того ж особистісно зорієнтований підхід з урахуванням ключових інтересів, потреб та інтелектуальних особливостей обдарованого учня.

Як українські, так і зарубіжні фахівці з царин педагогіки і психології схиляються до дефініції обдарованості, поданій у 1972 р. Комітетом з освіти США: обдарованими школярами є ті, хто, за оцінкою фахівців, завдяки своїм здібностям володіють потенціалом до високих показників у своїх досягненнях. Такі школярі потребують спеціалізованих програм та особливого підходу.

Сучасні ІКТ забезпечують оптимізацію процесу навчання завдяки поєднанню сукупності традиційних технологій навчання. За таких умов навчання стає ще цікавішим, емоційно збагаченим, змістовно поглибленим,

динамічним, унаочненим. Використання техніки сприяє індивідуалізації та диференціації процесу навчання. У цілому, ІКТ дають змогу накопичувати та трансформувати інформацію в зручнішому та більш унаочненому для школярів вираженні. Зокрема, це можна реалізувати через використання динамічних іконок, функціональних графіків, наочних таблиць, узагальнюючих діаграм. Вітається й статична оцінка різноманітних фізичних законів, фактів, явищ, закономірностей та виключень.

Робота з обдарованими школярами є найбільш ефективною при застосуванні особистісно-орієнтованого підходу. Школяр із об'єкта педагогічної взаємодії перетворюється на суб'єкта креативної діяльності. Такий підхід суттєво сприяє досягненню вищого рівня умінь і наичок, розвитку в учнів самостійної пізнавальної діяльності та інтересу до навчання.

Обдарованих учнів характеризує підвищена самостійність пізнавальних процесів. Такі діти широко використовують стратегії саморегуляції навчання і з легкістю транслюють їх на нові завдання. Відтак розробка спеціалізованих програм, що дозволяють розширити можливості реалізації інноваційних методів і форм самонавчання та саморозвитку. Для обдарованих школярів є необхідним запровадження комп'ютеризації контролю знань. У такому разі актуалізується принцип індивідуалізації навчання – вкрай необхідного при навчанні обдарованих школярів.

Оскільки обдаровані школярі тяжіють до самостійності у процесі набуття знань, комп'ютерні технології суттєво розширюють можливості такого підходу і обумовлюють реалізацію таких прагнень школярів. Обізнаність у царині комп'ютерних технологій дозволяє задавати пошук наукової інформації, цілком самостійно виконувати творчі завдання, вивчати явища та досліджувати процеси у віртуальних дослідах. Комунікація обдарованих школярів завжди є дискусією. Учні обмінюються досвідом, припущеннями своїх наукових розвідок. Вони із задоволенням дебатують щодо актуальних наукових проблем, проводять технічні креслення, обговорюють технології виробництва.

Однак вчителям не слід забувати, що це має відбуватися під контролем учителя. До того ж, використовувати інформаційні засоби на уроках із обдарованими школярами слід доволі обережно. Передусім, пов'язано з тим, що подекуди таким учням властива своєрідна вразлива психічна активність. Не у всіх учнів разом із високим рівнем інтелектуального академічного розвитку наявний еквівалентний достатній рівень розвиненості психомоторних та комунікативних здібностей.

Відтак, одним із найефективніших компонентів, що обумовлюють підтримку високого щаблю науково-технічного, креативного потенціалу обдарованих школярів є налагодження стратегій їх пошуку та складання методики навчання обдарованих школярів. Створення такого прошарку молоді визначає перспективи потенціального розвитку вітчизняної науки і техніки, економіки та культури, тощо. Відтак діяльність шкіл має бути спрямована на виявлення обдарованих школярів та створення умов для ліпшої реалізації їхніх наукових можливостей. Ми вважаємо, застосування ІКТ у поєднанні з особистісно-орієнтованим підходом здатне забезпечити найкращі показники навчання загалом і становлення наукового індивідуального світогляду зокрема.

Перспективи обдарованих школярів визначаються рівнем їхніх досягнень та потенційними здібностями в одній або кількох царинах, таких як:

- інтелектуальна діяльність;
- академічні досягнення;
- креативне та аналітичне мислення;
- комунікативні навички та лідерство;
- художня діяльність;
- психомоторна діяльність.

Визначимося з дефініцією «академічна обдарованість». Згідно з Н. Лейтесом, діти із загальною інтелектуальною обдарованістю – школярі, які стрімко опановують базові поняття, із легкістю запам'ятовують та відтворюють інформацію, досягають високих показників у багатьох царинах

знань. Академічно обдаровані школярі володіють посереднім рівнем інтелекту, однак спеціальними здібностями з конкретного предмета. Із цим неможливо не погодитися, але, слідуючи за наведеним визначенням, академічна обдарованість невіддільна від поняття таланту. Дослідник В. Юркевич дає таке визначення академічній обдарованості: «уміння вправно, блискуче щось засвоювати, тобто навчатися» [11]. Для таких школярів навчання є не лише чимось приємним, а й доволі легким заняттям.

О. Фіногенова зазначає, що академічна обдарованість поділяється підвиди: є школярі із широкою здатністю навчатися – вони легко вправляються із засвоєнням будь-якої діяльності, демонструють помітні успіхи майже в усіх шкільних предметах, однак є й такі, в яких підвищені показники здібностей до засвоєння виявляються в одному чи кількох видах діяльності (як-то, здатність тільки до точних або ж до гуманітарних царин наук).

Відмінність між інтелектуально та академічно обдарованими школярами полягає в тому, що інтелектуально обдаровані особистості обов'язково самостійні у своєму мисленні, вони критичні, мають потребу в розумінні та незалежному осмисленні світу. Академічна обдарованість виявляється більш адаптивною. Інтелект учнів із таким видом обдарованості слугує їм для адаптації, тобто пристосування, допомагає якомога безболісніше відповідати на запити та вимоги середовища.

Основними складовими обдарованості – як академічної, так і інтелектуальної – є:

- наявні здібності;
- мотивація до навчання;
- креативність під час виконання завдань.

Вчені В. Рафікова, А. Доровський, О. Савенков визначають академічну обдарованість як виключну здатність до навчання матеріалу високого рівня складності та високу результативність по всіх предметах шкільної загальної програми [5].

Разом із цим, учений М. Головка, виходячи із засад та концепцій (зокрема, критерій вікового підходу до розуміння концепту обдарованості Н. Лейтеса [8]), пропонує своє визначення академічної обдарованості: так, академічна обдарованість визначається показником розвитку пізнавальних можливостей учня, його здібностями, які забезпечують високі показники навчальної діяльності, високий рівень розвитку інтелекту. Залишається, однак, нез'ясованим аспект, який зокрема рівень розвитку інтелекту властивий академічній обдарованості.

За вченою-педагогом Н. Аніщенко [1] основними критеріями академічної обдарованості є:

- успішні показники під час процесу навчання;
- високий показник сформованості ключових компетенцій, зокрема навчальних компетентностей;
- нестандартні підходи при вирішенні навчально-пізнавальних завдань;
- поєднання і успішне застосування різноманітних стилів навчальної діяльності;
- високий показник сформованості перетворювальної діяльності;
- легкість та швидкість засвоєння нового матеріалу та інновативних підходів діяльності;
- швидкість відтворення знань та трансляції підходів діяльності;
- демонстрація глибини розуміння та трансляції знань;
- здатність до стрімкого накопичення досвіду;
- самостійна креативна та пізнавальна активність;
- демонстрація наполегливості;
- високий рівень мотивації досягнення успіху;
- високий рівень емоційно-оціночного відношення до суб'єктів освітньої діяльності.

Вчена Г. Тарасова, із посиланням на результати проведених нею досліджень, підкреслює наявність в академічно обдарованих школярів здібностей до впорядкування думок, утримання і пам'яті значного об'єму

здобутої інформації, сумлінності та наполегливості при виконанні поставлених завдань, досягненні результату. Водночас, здібність академічно обдарованих школярів впорядковувати думки, запам'ятовувати об'єм здобутої інформації стає на заваді самостійному мисленню, заважає знаходити альтернативні шляхи виконання нових завдань, а значний об'єм інформації, що фіксується в оперативній пам'яті академічно обдарованого школяра, стає причиною стрімкого інтелектуального розвитку.

Научіння академічно обдарованих учнів – це процес, що потребує спеціально сформованих форм педагогічної діяльності. Види та методи навчання, які традиційно запроваджуються у шкільному середовищі, корелюють з можливостям та потребам посереднього школяра, однак не здатні задовольнити високий щабель пізнавальних потреб школярів з певним видом обдарованості. Виходячи із цього, фахівці змушені вдаватися до пошуків нових форм роботи та нових технології навчання, які здатні забезпечити більш сприятливі умови для навчання обдарованих учнів. Джаннет Вос із цього приводу зауважує: «Процес навчання повинен бути захоплюючим, стрімким і наповненим змістом, і до того ж передбачати релаксацію, охоплювати дії, залучати стимули, емоції та задоволення».

Світовій педагогічній практиці притаманні безліч формул справжнього навчання. Однак педагогам, які працюють з обдарованими школярами, слід винайти власний, в якому інтеграція вже знайомих елементів методик навчання і прийомів з інноваційними підходами до проведення занять, побудованих на захоплюючому й ефективному матеріалі, зрештою стануть підґрунтям для адекватного сучасності навчання таких учнів.

2. Цілі та завдання програм розвитку обдарованості засобами інформаційних технологій

Мета програм розвитку показників обдарованості засобами ІКТ:

- розвиток у школярів інтелектуальних та творчих;
- забезпечення сприятливих умов задля успішної самореалізації особистості школяра;
- створення кваліфікованого психолого-педагогічного супроводу, точної діагностики обдарованих школярів, диференціація особливостей обдарованості;
- поліпшення якості підготовки школярів у межах стандартів загальної освіти;
- покращення показників результативності олімпіад, науково-дослідницьких робіт школярів, конкурсів;
- забезпечення умов для успішної ранньої профілізації школярів;
- підвищення показника рівня компетентності вчителів школи та їхньої педагогічної майстерності.

Завдання програм, націлених на розвиток обдарованості засобами ІКТ:

- розробка різноманітних заходів із пошуку та відбору обдарованих школярів;
- формування та запровадження системи психолого-педагогічного супроводу обдарованих школярів;
- забезпечення сприятливих умов для розвитку інтелектуальної, духовної, моральної, естетичної, фізичної складової школярів та створення можливості для успішної самореалізації;
- розробка кваліфікованих методичних рекомендацій та програм, націлених на ефективне навчання та розвиток обдарованих учнів, їхню подальшу професійну орієнтацію;
- підготовка фахівців до роботи з обдарованою молоддю;
- розробка системи стимулювання учнів, інтелектуально і творчо обдарованих, а також вчителів, які працюють із ними;

- формування, супровід та розвиток соціально зрілої, креативної особистості, яка підготовлена до професійного самовизначення через поглиблене вивчення різноманітних профільних дисциплін згідно з програмами, розробленими викладачами ВНЗ.

Алгоритм організації роботи з обдарованими школярами має включати такі види діяльності:

- діагностика;
- організація індивідуальних занять, посилену увагу вчителів–предметників, участь конкурсах, олімпіадах, змаганнях, заняття-факультативи;
- організація пізнавальної діяльності, зокрема наукова організація роботи, інформаційне забезпечення, робота в бібліотеці, Малій академії наук, гурткова робота;
- аналіз успіхів школярів та їхніх досягнень;
- педагогічні консилиуми та рекомендації щодо обдарованих учнів, поради батькам, учням, педагогам;
- формування планів роботи з обдарованими учнями;
- створення умов психологічного комфорту для обдарованих школярів;
- підвищення рівня професійної підготовки педагогічних кадрів, вдосконалення їхнього творчого потенціалу.

Основною вимогою до підготовки учителів для роботи з обдарованими школярами є модифікація педагогічної свідомості. Зокрема, ліквідація сформованих раніше стереотипів сприйняття (школяра, навчальної діяльності й самого себе), комунікації і поведінки (способів взаємодії), методів навчання та виховання. Відтак підготовка до роботи з обдарованими школярами має включати:

1. Формування об'єктивного уявлення про концепт обдарованості, хто такі обдаровані учні, які особливості навчання та розвитку обдарованості в різних умовах та на різних етапах.

2. Формування особистісного ставлення до учня, який є обдарованим (або будь-якого іншого школяра), не як безпосередньо до об'єкта педагогічної дії, а як до суб'єкта конструйованої спільної педагогічної взаємодії, під час якої реалізується навчання і розвиток школярів.

3. Навчання головних організаційних форм, дидактичних і психологічних методів при практичній роботі з обдарованими школярами.

Фундаментальні **заходи** при роботі з обдарованими школярами:

- Забезпечення можливості виконувати значніших обсяг навчальних завдань. Однак при цьому слід оптимальний об'єм додаткової роботи з такими школярами.

- Збільшення кількості завдань слід поєднувати з неодмінним підвищенням складності. У свою чергу, це сприятиме формуванню здібностей та інтелектуальному розвитку.

- Забезпечення збільшення творчої активності через розвиток в учнів уміння визначати проблему, формувати проблемні ситуації під час процесу навчання і шукати шляхи вирішення, селектувати і структурувати інформаційний матеріал, визначати головне, значуще, прагнення до самореалізації та самовдосконалення.

- Винайдення дієвих стимулів, націлених на активізацію творчості школярів, диференційований підхід, стимулювання обдарованих дітей до творчого пошуку.

3. Технології розвитку обдарованості підлітків засобами Інтернету

Класична педагогіка репрезентує процес навчання як односторонній вплив педагога (суб'єкта навчання) на школяра (об'єкт навчання). Наразі головною передумовою формування суб'єкт-суб'єктних відносин є зміна підходу до розуміння особистості (трансформація змісту, форм процесу педагогічної взаємодії, акцентована увага на психолого-педагогічних особливостях школяра). Суб'єкт-суб'єктні стосунки, відтак, перетворюють вчителя на організатора пізнавального процесу. Однак рівновагу позицій учителя і школярів не слід розуміти спрощено, позаяк якщо педагог немає що запропонувати учневі (думки, судження, педагогічний досвід тощо), в школяра не виникає потреби і бажання співпраці з вчителем.

Актуальний напрям розвитку особистості, здатної до самоствердження, потребує від педагога вдосконалення власних професійних компетенцій, формування ефективних підходів до розвитку особистості учня, інноваційних технологій навчання. Беручи зазначене до уваги, актуальність зазначеного аспекту передбачає вдосконалення засобів розвитку й навчання школярів, використання педагогічних нововведень під час формування компетентності. Запровадження означених технологій стане в нагоді педагогу і допоможе не примушувати школяра навчатися, а стимулювати його інтерес, прагнення до постійного здобуття знань. Водночас педагог повинен сформулювати урок у такий спосіб, щоб навчальна діяльність приносила школяру задоволення, збудження, радість, спонукала бажання до пізнання.

Задля цілеспрямованого та систематичного розвитку творчого мислення та інтелекту академічно обдарованих школярів варто запроваджувати такі сучасні педагогічні технології:

- НЛП (нейро-лінгвістичне програмування) (М. Мегус, Р. Бендлер, Дж. Гріндер, Д. Гордон, Л. Камерон, Р. Ділтс та Дж. Делозьє);
- технологію позитивного мислення (В. Сухомлинський, І. Бех, К. Роджерс, Ш. Амонашвілі, І. Зязюн, А. Маслоу та ін.);

- ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології) (А. Верлань, В. Биков, Ю. Жук, Ю. Дорошенко, О. Кузнецов Р. Кларк);

- технологію зустрічних зусиль (Г. Альтшуллер, А. Гін, Г. Цукерман, С. Курганов та ін.).

Теоретичними й практичними засадами зазначених технологій є здобутки практичної психології та сучасної педагогіки.

Зазначені технології органічно вписуються у процес навчання, водночас традиційні структурні фрагменти уроку активно реагують на використання інноваційних тактик. Їхня ефективність обумовлена цікавими для школярів формою та змістом, що розвиваються та обумовлюються психічними процесами учня. Робота педагога, що послуговується інноваційними технологіями на занятті, має певні ефективні результати: простежується підвищення показника практичної грамотності школярів, вони без значних зусиль опановують теоретичний матеріал, демонструють стійкі знання та виявляють високі результати при контролі знань.

За основу у **технології позитивного мислення** школярів взято позитивний підхід при розвитку особистості, що ґрунтується на тому, що людина, виходячи із і опираючись на свої сильні сторони, вдосконалює ту якість, яка є найнеобхіднішою на даний момент.

Найкраще позитивне мислення формується шляхом:

- застосування методу раціонального мислення;
- зміни стилю тлумачення невдачі;
- зміни Я-концепції.

Під час формування позитивного мислення школяра не слід надавати значення лише заняттям, варто брати до уваги і консультування батьків та педагогів щодо проблем і особливостей розвитку учня (особливо обдарованого). Разом із тим слід намагатися не тільки показати дорослим домінуючі сильні сторони учня, а й сформувати позитивне сприйняття дитини. Це завдання складне, але воно є вкрай необхідним і ефективним.

За основу **технології зустрічних зусиль** взято принцип навчальної співпраці. Співпраця як спільна діяльність педагога та школяра, заснована на довірі, взаєморозумінні, спільному аналізі перебігу та результатів діяльності. Стиль стосунків, що складається під час навчального співробітництва, є демократичним: спрямовувати, а не забороняти; переконувати, а не примушувати; а надавати свободу вибору, а не обмежувати.

Урок, сформований згідно з технологією зустрічних зусиль, умовно поділяється на п'ять частин:

- розминка;
- контрольно-підготовчий етап;
- етап «виклик»;
- етап «співтворчість»;
- процес рефлексії.

На кожному шаблі реалізуються певні педагогічні прийоми, спрямовані активізувати та поєднувати зусилля фігур навчальної діяльності в пізнавальному процесі.

Упровадження ІКТ у ЗНЗ – це необхідність сьогодення, адже більшість учнів ознайомлюються з комп'ютером раніше, ніж у школі. За допомогою ІКТ може реалізовуватися індустрія змагань, що охоплює майже аспекти та шаблі їх проведення – починаючи від оповіщення зацікавлених, формування та повідомлення потрібної конкурсної інформації, закінчуючи організацією віртуальної діяльності членів журі щодо підбиття підсумків та визначення переможців.

Для сучасних школярів Інтернет є одним зі способів доступу до необхідної інформації, зокрема про олімпіади та різноманітні конкурси. Можна взяти в них участь безпосередньо або ж віртуально. Тематика конкурсів та олімпіад різноманітна: програмування, традиційні шкільні дисципліни, інтернет-технології, літературні конкурси, конкурси на знання іноземних мов, обізнаність в історії, географії та країнознавстві, конкурси для поціновувачів традиційних ігор (шахів тощо). До того ж, варто включити

образотворче мистецтво, комп'ютерну графіку, а також дизайн та анімацію. Аби переконатися у своїй ерудиції, слід взяти участь у конкурсах «знавців» у рамках віртуальних клубів «Що? Де? Коли?».

Захоплення учнями Інтернетом та іншими засобами інформаційних технологій варто використати для спонукання в юних дослідників пізнавальних інтересів, а також для розширення самої сфери пізнання. Як свідчить досвід, такий підхід має переваги і перспективи. Водночас його реалізація потребує вдосконалених педагогічних технологій: спеціального навчального та методичного забезпечення, створення належних організаційних умов, високий рівень підготовки кадрів. Зокрема і власне технічні аспекти (підключення до мережі Інтернет, налаштування комп'ютерів) є складовою педагогічних технологій.

Відтак, із погляду дидактики, інформаційно-комп'ютерні технології дозволяють:

- індивідуалізувати навчання, беручи до уваги різні стилі та можливості сприйняття;
- перетворити навчання на більш інтенсивне та ефективне;
- організувати групову та колективну роботу;
- запровадити пошук інформації через різноманітні джерела;
- покращити рівень унаочнення;
- реалізувати контроль навчальних досягнень;
- запровадити моделювання досліджуваних процесів або явища;
- забезпечити зворотний зв'язок;
- створити сприятливу комунікативну атмосферу.

Інтернет-олімпіада представляє інтелектуальні змагання, зокрема змагання школярів ЗНЗ, які проводяться за допомогою комп'ютерного тестування у мережі Інтернет або з використанням віртуальних технологій, а відтак включені у поняття дистанційного навчання. Що далі ми реалізуємо практичні кроки в напрямі впровадження сучасних інформаційних технологій, то переконливішим є факт, що Інтернет-олімпіада передбачає

цілий комплекс організаційно-технічних та інформаційних заходів, новітніх методик і технологій здійснення моніторингу освіти. Потреба запровадити в Україні проведення Інтернет-олімпіад зумовлена роботою МОЗ України, що спрямована на реалізацію завдань Доктрини національної освіти та Указів Президента України. Відтак Інтернет-олімпіада є засобом не лише визначення рівня здобутків української освіти порівняно з європейським рівнем, а й інструментом, яким послуговуються європейські освітяни для порівняння своїх досягнень з українськими. Ключова відмінність Інтернет-олімпіад від класичних полягає у відмінності методологічного підходу під час формування вимог до технології проведення. Варто зазначити, що відсутність акцентування комп'ютерного тестування призвела до залучення значних людських ресурсів для проведення олімпіад. Відтак із самого початку технологія вимагала введення тактики обмеження кількості учасників, що і нині продовжує функціонувати на попередніх шаблонах, а Інтернет-олімпіади зумовлюють залучення до участі більшої кількості школярів, відкриваючи вільний доступ усім бажаючим перевірити власні знання, зокрема й дітям-інвалідам, серед яких обдарованих особистостей чимало. Інтернет-олімпіади запроваджують об'єктивність оцінювання, мобільність та оперативність зворотного зв'язку, контроль виконання у режимі реального часу. Слід відмітити і цікавість сучасного покоління до цифрових технологій. До того ж, вихід у Інтернет є суттєвим при заувазі на рух України до європейської спільноти. Такий вид робіт, як олімпіади, сприяють розвитку відкритого суспільства. Вони стимулюють школярів до оволодіння новітніми інформаційними та телекомунікаційними технологіями. Є й ті, хто вважають проблемою комп'ютерне забезпечення та якість мережі Інтернет. Однак слід зауважити, що Інтернет-олімпіади мають три тури, які школярі можуть проходити в будь-який зручний для час. Ігровий підхід поміщає школярів в активну позицію суб'єкта. Серед засобів навчання чільне місце посідає дидактичний матеріал, що застосовується для залучення школярів до роботи з підручником, іншими джерелами знань, при

проведенні самостійних робіт на занятті та вдома, для оперативного контролю за рівнем засвоєних знань. У переважній більшості випадків педагог перетворюється на консультанта та активного помічника для школяра.

Проектна технологія. Технологія є продуктивною для організації опанування нового матеріалу, а також для індивідуальних (та групових) занять з обдарованими учнями. Основні питання в проектній діяльності, яка організовується педагогом: «Що роблять школярі?»; «Для чого діти мають це робити?»; «Що складає самостійність їхнього дослідження?». Зазвичай, протягом року школярі виконують кілька проектних робіт, ідеї та матеріали яких подекуди використовуються при виборі теми науково-дослідницького дослідження. Проект розробляється за ініціативою школярів, однак тему може запропонувати і педагог. Тема може бути однією для усього класу, однак шляхи реалізації теми можуть різнитися у кожній групі; проект слід робити значущим з огляду опосередкованого й найближчого оточення школярів; робота з проектом носить характер дослідницької, моделює діяльність й науковій лабораторії, а відтак необхідно розробити апарат дослідження і докладно подати його обґрунтування; проект є педагогічно значущим, позаяк школярі у процесі його реалізації здобувають знання, вибудовують нові стосунки, опановують нові вміння; проект спланований заздалегідь, сконструйований при поєднанні спільних зусиль вчителя й учнів, однак водночас допускаються гнучкість та певні зміни під час його перебігу; проект популяризується у межах класу, паралелі, закладу із метою підвищення мотивації школярів та зацікавленості в його реалізації; проект є реалістичним, володіє визначеною практичною значимістю, цілком зорієнтований на можливості школярів; допускається широке розмаїття та варіативність тем.

Портфоліо. Портфоліо є не лише ефективною формою оцінювання, а й сприяє у вирішенні важливих педагогічних завдань, як-то: підтримка високої навчальної мотивації учнів; заохочення активності й самостійності школярів,

розширення можливостей навчання та самонавчання; розвиток навичок рефлексивної та оцінної діяльності школярів; формування вміння навчатися – окреслювати мету, планувати та організовувати навчальну діяльність; сприяння індивідуалізації учнів; формування додаткових передумов та можливостей успішної соціалізації.

Ведення портфоліо здатне підвищити показники освітньої активності обдарованих учнів, рівень усвідомлення власних цілей та можливостей, що уможливорює успішний вибір майбутнього напрямку та форми навчання релевантнішим та відповідальнішим. Портфоліо – це більше, ніж перелік учнівських робіт, передусім, це заздалегідь спланована індивідуальна добірка учнівських досягнень. Метод портфоліо є своєрідною об'єктивованою рефлексією. Такий набір матеріалів спонукає школяра міркувати над власним розвитком та результатом своєї праці протягом певного часу. Завдяки формуванню портфоліо розвиваються певні якості критичного мислителя, зокрема уміння обґрунтовувати власний вибір, рефлексивність, уміння продуктивно оперувати інформацією, уможливорюється створення ефективнішої системи діагностування труднощів у процесі навчання, окреслення заходів, необхідних для їх подолання та керування індивідуалізованими програмами навчання, розвитком компетентності учнівської особистості. Залежно від цілей формування, портфоліо поділяються на різні типи. Перший тип портфоліо – папка досягнень, націлена на підвищення значимості школяра, що відображає успіхи школяра (похвальні грамоти, досягнення в музиці, спорті, шахах тощо; листи подяки батькам, відзнаки, табелі успішності, медалі тощо). Другий тип портфоліо – рефлексивне портфоліо, націлене на розкриття динаміки особистісного розвитку школяра, що допомагає простежити результативність його діяльності, зокрема у кількісному і якісному ракурсі. У цю папку зібрано контрольні й творчі доробки школяра: твори, есе, вироби, малюнки, залікові роботи, відеозаписи, результати медичних та психологічних обстежень тощо – в цілому, все, що здійснювалося протягом певного проміжку часу

(наприклад, року). Третій тип портфоліо – проблемно-дослідницьке портфоліо, пов'язане із написанням наукової праці, реферату, підготовкою до виступу, участі у конференції. Представляє набір матеріалів, сортований по певних рубриках, зокрема до прикладу: варіанти назв реферату (статті, доповіді); список літератури; підтеми, проблемні області, розробки перебігу дослідження; цифри, факти, статистика; дискусійні точки зору; афоризми, цитати; результати дослідження; методи дослідження; висновки за результатами дослідження; прогнози та перспективи дослідження. Систематизація матеріалу у такого типу портфоліо стає в нагоді школярам не лише при написанні наукової праці, а й поглиблює пізнавальні інтереси, підносячи до рівня наукової зацікавленості. Четвертий тип портфоліо – тематичне портфоліо, що створюється у процесі вивчення певної великої та ґрунтовної теми, розділу, курсу. Робота над тематичним портфоліо вибудовується виходячи із такого алгоритму: педагог оголошує назву теми дослідження, а також інформує щодо форми контролю, передбаченого в рамках теми; далі відбувається захист портфоліо, сформованого як результат роботи над зазначеною темою. На самому початку школяреві надаються 25 завдань із різним ступенем складності, що спрямовані на виявлення різних рівнів мислення й пізнання учня.

4. Застосування ІКТ у корекційно-розвиваючому навчанні

Упровадження ІКТ є новим шаблоном розвитку освітнього процесу. Вчителі-логопеди ЗНЗ активно долучаються до процесу широкого використання ІКТ у педагогічній діяльності. Використання комп'ютера у роботі логопеда дозволяє здійснювати роботу з кількома дітьми, у той самий час залучаючи індивідуальний підхід, відображений у варіативності завдань, відбувається підвищення мотивації учня до навчання, активізація мимовільної уваги, розширюються можливості роботи з наочним матеріалом, сприяючи досягненню окреслених цілей і завдань корекційно-розвивального навчання зокрема та оптимізує роботу педагога під час занять загалом.

Використання освітніх засобів ІКТ у корекційно-розвиваючому навчанні сприяє вирішенню таких завдань:

1. Формування умінь і навичок вирішувати типові практичні завдання – застосовувати здобуті знання на практиці.
2. Освоєння предметної царини на різних рівнях деталізації та заглиблення.
3. Напрацювання вмінь аналізу та ухвалення рішень у проблемних та нестандартних ситуаціях.
4. Розвиток здібностей у царині певної діяльності.
5. Диференційоване оцінювання та контроль рівня знань та вмінь.

Освітні засоби ІКТ класифікуються відповідно до низки параметрів:

1. Педагогічні завдання, що потребують розв'язання:

Кошти, націлені на забезпечення базової підготовки (навчальні системи, електронні підручники, системи контролю знань);

Засоби практичної підготовки (практикуми, задачники, програми імітаційного моделювання, віртуальні конструктори, тренажери тощо);

Комплексні засоби (наприклад, навчальні курси дистанційної організації).

Допоміжні засоби (словники, енциклопедії, хрестоматії, мультимедійні навчальні заняття, розвиваючі комп'ютерні ігри).

2. Організація освітнього процесу відповідно до функцій:

Інтерактивні (електронні телеконференції, електронна пошта);

Інформаційно-навчальні (електронні книги, електронні бібліотеки, словники, електронні періодичні видання, довідники, інформаційні системи, навчальні комп'ютерні програми,);

Пошукові.

3. Організація освітнього процесу відповідно до типів інформації:

Інформаційні та електронні ресурси із візуальною інформацією (фотографії, ілюстрації, портрети, відеофрагменти, демонстрації дослідів, інтерактивні моделі, динамічні та статичні моделі, символні об'єкти: графіки, діаграми, схеми);

Інформаційні та електронні ресурси, що містять текстову інформацію (навчальні посібники, підручники, тести, періодичні видання, задачники, енциклопедії, словники, довідники, числові дані, програмні та навчально-методичні матеріали);

Інформаційні та електронні ресурси з аудіо-та відео (наприклад, предметні екскурсії, ресурси з живої та неживої природи);

Інформаційні та електронні ресурси з аудіоінформацією (звукзапис звуків живої та неживої природи, дидактичного мовного матеріалу, віршів, музичних творів);

Інформаційні та електронні ресурси з комбінованою інформацією (хрестоматії, енциклопедії, навчальні посібники, словники, підручники, першоджерела, задачники, періодичні видання).

3. Форми застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в освітньому процесі:

· Позаурочні;

· Урочні;

4. Форма взаємодії зі школярем:

· Технологія синхронного зв'язку online.

· Технологія асинхронного зв'язку offline;

Виділяються кілька аспектів при використанні освітніх засобів ІКТ у процесі організації навчання корекційно-розвивальної спрямованості:

1. Змістовний аспект. Різноманітні можливості ІКТ можуть використовуватися:

- для побудови індивідуальних тестових уроків для школярів із труднощами при засвоєнні матеріалу;

- при формуванні змісту індивідуальних курсів, націлених на корекцію мовних порушень школярів з ускладненою патологією мовлення,

- для розробки інтерактивних домашніх завдань, що передбачають залучення батьків до використання ІКТ за наявності відповідних умов.

2. Мотиваційний аспект. Залучення ІКТ до корекційно-розвиваючого навчання здатне підвищити мотивацію школярів з комунікативними порушеннями, адже у такий спосіб створюються умови:

Широкого вибору форм, змісту, темпів та рівнів проведення занять;

Максимального врахування особистісних освітніх можливостей та потреб школярів;

Освоєння школярами сучасних ІКТ;

Розкриття творчого потенціалу школярів.

3. Організаційний аспект. ІКТ можна використовувати за різних підходів до організації навчання:

При фронтальній або підгруповій формі організації навчання;

При навчанні школяра за індивідуальною програмою, виходячи зі спеціального індивідуального плану.

4. Навчально-методичний аспект. Інформаційні та електронні ресурси принагідно використовувати як навчально-методичний супровід під час корекційно-розвивального навчання. Педагог може застосовувати різноманітні освітні засоби ІКТ при підготовці до заняття; під час уроку при поясненні нового матеріалу, при закріпленні уже набутих навичок та знань, під час контролю знань; з ціллю організації самостійного вивчення школярами додаткового матеріалу тощо. Комп'ютерні тести та різноманітні

тестові завдання можуть використовуватися для здійснення контролю та оцінювання знань учнів.

Учитель може використовувати електронні та інформаційні ресурси під час проектування власного авторського курсу.

5. Контрольно-оцінювальний аспект. Основним засобом контролю та оцінювання результатів школярів за допомогою ІКТ є тести та різноманітні тестові завдання, за допомогою яких можливо здійснювати різноманітні види контролю: проміжний, вхідний, підсумковий.

Тести можна проводити в онлайн-режимі (здійснюється на комп'ютері, результат розраховується автоматично системою) та оффлайн-режимі (оцінювання результатів здійснює педагог, супроводжуючи коментарями, необхідною (за потреби) роботою над помилками).

Низку комп'ютерних програм можна використовувати при підготовці до уроків. Наприклад, для розробки анімованих персонажів та літер можна використовувати програми Macromedia Flash та PowerPoint. Барвисті та цікаві ілюстрації можна створити за допомогою Paint, CorelDRAW, Adobe Photoshop. PowerPoint дозволяє створити заняття з низкою різноманітних завдань. Зазначені програми є найбільш вживаними при підготовці до уроків, однак існує багато інших цікавих програм, принагідних для використання.

Література

1. Аніщенко, Н. В. Особливості діагностування музичного сприйняття майбутніх вчителів мистецтвознавчих предметів : монографія. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. – 184 с.
2. Белова Е.С. Одаренность малыша: раскрыть, понять, поддержать. Пособие для воспитателей и родителей / Белова Е.С. – М.: Московский психологический институт: Флинта, 1998. – 144 с.
3. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Эксмо, 2005. – 1136 с.
4. Гордеева Л. А. Проблема персонификации воспитания и обучения интеллектуально одаренных детей / Л. А. Гордеева // Проблемы и перспективы развития образования: материалы VI междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2015 г.). – Пермь: Меркурий, 2015. – С. 27-29.
5. Доровской А.И. Дидактические основы развития одаренности учащихся / А.И. Доровской. – М.: Российское педагогическое агенство, 1998. – 210 с.
6. Одаренность детей: выявление, развитие, поддержка: Экспресс-учебное пособие для спецкурса / Отв. ред. А.З. Иоголевич. – Челябинск: издательство ЧГПУ «Факел», 1996. –120 с.
7. Петровский А.В., Юркевич В.С. Критический анализ теорий личности в зарубежной психологии // Вопросы психологии. – 1983. – №5.
8. Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Н.С.Лейтеса. – М., 1996.
9. Савенков А.И. Одаренный ребенок в массовой школе / А.И. Савенков. – М.: Сентябрь, 2001.
10. Штерн В. Умственная одаренность: Психологические методы испытания умственной одаренности в их применении к детям школьного возраста / В. Штерн; пер. с нем. А.П.Болтунова; под ред. В.А.Лукова. – СПб: Союз, 1997. – 128 с.
11. Юркевич В.С. Опыт развития креативности у одаренных детей и подростков // Народное образование. – №2, 2001.
12. Юркевич В.С. Развитие начальных уровней познавательной потребности у школьника // Вопросы психологии. – №2, 1998.